

Biologiya fanidan “Test orqali temperamentni aniqlash” laboratoriya darsini tashkil etishda yangicha yondashuv

Q.Olimova
Qo'qon DPI akademik litseyi

Annotatsiya: Ushbu maqolani yozishimdan maqsad maktab va akademik litseylarda biologiya fanidan o'quvchilarni savodxonligini oshirish uchun laboratoriya jarayonini takomillashtirishdir. Biologiyani fanini chuqur o'rganishda laboratoriya ishlarini olib borishi muhim ahamiyatga ega. Berilgan nazariy bilimlarni laboratoriya orqali mustahkamlanadi. Yangi bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, amaliy o'qitish usullaridan foydalanish laboratoriya ishining asosiy mohiyati hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Xolerik, melanxolik, flegmatik, sangvinik.

A new approach to the organization of the laboratory lesson “Determining temperament by test” in biology

Q.Olimova
Academic Lyceum of Kokand SPI

Abstract: The purpose of writing this article is to improve the laboratory process for improving the literacy of students in biology in schools and academic lyceums. It is important to carry out laboratory work in the in-depth study of the science of biology. The given theoretical knowledge is reinforced through the laboratory. Formation of new knowledge and practical skills, use of practical teaching methods is the main essence of laboratory work.

Keywords: Choleric, melancholic, phlegmatic, sanguine.

O'quv dasturining ajralmas qismi sifatida laboratoriya ishlari muhim bo'lib, ularni amalga oshirish har bir o'qituvchi uchun katta mas'uliyatni yuklaydi.

Laboratoriya mashg'uloti davomida talabalar olgan nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Xolerik - temperament tez paydo bo'luvchi va kuchli tuyg'ular, zo'r ta'sirlanish, tajanglik, tunganmas g'ayrat, ko'proq harakatchanlik, aniq imo-ishoralar va boy mimika bilan xarakterlanadi.

Sangvinik - tez paydo bo'luvchi va oson almashinadigan tuyg'ular bilan farq qiladi. Sangvinik kishi uchun xatti-harakatning barqarorligi xosdir.

Flegmatik - temperament tuyg'ularning sust paydo bo'lishi bilan xarakterlanadi: flegmatik kishini tinch holatdan olib chiqish oson emas, u harakat va gapirishda ham shoshilmaydi, mimikasi kam ifodali, harakatlari sust.

Meloxolik - temperament tuyg'ularning nisbatan kam xilma-xil bo'lgani holda ularning sekin paydo bo'lishi bilan ajralib turadi: tashqi tomondan tuyg'ular deyarli ko'zga tashlanmaydi: meloxolik kishini ko'p narsa bezovta qilmaydi, lekin his-tuyg'ular paydo bo'lganda u, odatda, chuqur, davomli va ancha kuchli bo'ladi. Meloxolik kishi ko'pincha g'amgin kayfiyatda yuradi.

Savollar varaqasi

1. A - kayfiyatingiz tez-tez o'zgarib turadi, xursandchilik tezda xafagarchilikka ham aylanishi mumkin, achchig'ingizni chiqarish oson.

B - doimo xushchaqchaqsiz va shu kayfiyatingiz odamlarga o'tib turadi.

V - hamisha kayfiyatingiz bir xil, achchig'ingizni chiqarish qiyin.

G - mudom kayfiyatingiz yomon, sizni kuldirish qiyin.

2. A - chaqqon va harakatchansiz.

B - sekin va past ovozda gapirish yoqadi.

V - tez va shoshilib fikringizni bildirishni xohlaysiz.

G - sekin va baland ovozda kam harakat bilan gapirasiz.

3. A - agar ishingiz yurishmasa ham boshlagan yo'lingizdan qaytmaysiz va boshqa yo'lni izlaysiz.

B - ishingiz yurishmasa, tashlaysiz va boshqa yo'lni izlaysiz.

V - ishingiz yurishmasa, xafa bo'lasiz va tashlab yuborasiz.

G - ishingiz yurishmasa, u yodingizdan chiqadi va davom ettirasiz.

4. A - tez charchaysiz.

B - ko'p va oxirigacha etkazib ishlaysiz.

V - yutuq bo'ladigan ishni yaxshi ko'rasiz.

G - har qanday ishni bajarasiz, ko'pincha faollik qilasiz.

5. A - tanbehni yoqtirmaysiz, bahslashasiz.

B - tanbehni jim tinglaysiz, lekin yana xato qilasiz.

V - tanbehni diqqat bilan tinglab, tuzatasiz.

G - tanbehni eshitib xafa bo'lasiz, lekin bahslashmaysiz.

6. A - ishlashdan oldin reja tuzib, keyin ishni boshlaysiz.

B - agar ishda qiyinchilik bo'lsa, tezda moslashasiz (shu ishga).

V - ishga tez kirishasiz, lekin keyin qiyin bo'lsa, tuzatasiz.

G - ishni boshlashdan oldin o'ylaysiz, yoqmasa, ishlamaysiz.

7. A - bir qarorga kelishdan oldin o'ylaysiz, hayajonlanasiz.

B - bir qarorga kelishdan oldin o'ylamaysiz.

V - bir qarorga kelishingiz qiyin.

G - bir qarorga tez kelasiz.

8. A - muloqotda muloyim, taktikali, hozirjavobsiz.

B - muloqotda boshlovchi, chaqqonlikni yaxshi ko'rasiz.

V - muloqotni unchalik xush ko'rmaysiz, bir o'zingiz bo'lsangiz yaxshi.

G - yolg'izlikni yomon ko'rasiz, muloqot uchun doimo kishi izlaysiz.

9. A - xafachilikdan qattiq ranjiysiz, lekin tezda unutasiz.

B - xafachilikdan qattiq ranjiysiz, tez unuta olmaysiz, boshqalarga bildirishni yomon ko'rasiz.

V - xafachilikni tez unuta olasiz.

G - xafachilikni optimistik ravishda qabul qilasiz, tez unutasiz.

10. A - hazilni, hazil qilishni yaxshi ko'rasiz.

B - hazilni yaxshi ko'rasiz, faqat eng yaqin kishingiz bilan.

V - bo'lar-bo'lmas hazil qilasiz, lekin odamlar buni tushunmaydi.

G - hazil qilishni ham, hazilni ham unchalik yoqtirmaysiz.

1 - Xolerik, 2 - Sangvinik, 3 - Flegmatik, 4 - Melanxolik.

I. Xolerik - kuchli barqaror, harakatchan tip.

1. Qo'nimsiz va shoshqaloq.

2. O'zini bosishi qiyin.

3. Chidamsiz.

4. Muammolarda keskin va to'g'ri so'z.

5. Tashabbuskor va tezda bir qarorga keladi.

6. O'jar.

7. Tortishuvda topqir.

8. Ishga goh berilib ketadi, goh tashlab qo'yadi.

9. Tavakkalchi.

10. Kishilarga kek saqlamaydi, xafa bo'lmaydi.

11. So'zlaganda nutqi tez, ehtirosli.

12. Tabiati beqaror, qizishishga moyil.

13. Tajovuzkor, janjalchi.

14. Kamchilik va nuqsonlarga beshafqat.

15. Yuz ko'rinishi ochilib-sochilib turgan.

16. Masalaga ta'sir qilish va hal qilishga qobiliyatli.

17. Doim yangilikka intiladi.

18. Harakatlari keskin va shiddatli.

19. Maqsadga erishishga chidamli.

20. Kayfiyati tez o'zgaruvchan.

II. Sangvinik - kuchli barqaror, harakatchan tip.

1. Xushchaqchaq va quvnoq.

2. Ishchan, g'ayratli.

3. Ko'pchilik hollarda boshlagan ishini oxiriga etkazmaydi.

4. O'ziga ortiqcha baho berishga moyil.
5. Yangilikni tez egallashga layoqatli.
6. Qiziqishi va mayli turg'un emas.
7. Muvaffaqiyatsizlik va ko'ngilsizlikni engil o'tkazadi.
8. Har xil sharoitga oson moslashadi.
9. Har qanday ishga zo'r qiziqish bilan kirishadi.
10. O'zini qiziqitirmagan ishdan tezda soviydi.
11. Bir ishdan ikkinchi ishga oson va tez kirisha oladi.
12. Bir xil, mashaqqatli ishdan qiynaladi.
13. Jamoatchi, dilkash va ko'ngilchan.
14. Chidamli va ishchan.
15. So'zlagan nutqi qattiq, tez, aniq, imo-ishoralari jonli hamda keskin.
16. Murakkab sharoitda ham o'zini tuta biladi.
17. Hamma vaqt kayfiyati yaxshi, tetik.
18. Tez uxlaydi va tez uyg'onadi.
19. Ko'pchilik hollarda masalani hal qilishda xayolparast va shoshqaloq.
20. Asosiy masaladan chetga chiqishga moyil.

III. Flegmatik - kuchli barqaror, kam harakat tip.

1. Sovuqqon va xotirjam.
2. Ishda batartib va sharoitni hisobga oladi.
3. Ehtiyotkor va andishali.
4. Kutishga, chidamga layoqatli.
5. Kamgap, behuda so'zlashni yoqtirmaydi.
6. Gapirganda nutqi bir xil, tekis imo-ishorasiz va hayajonsiz.
7. Chidamli va o'zini tuta biladi.
8. Boshlagan ishni oxiriga etkazadi.
9. Ishga behuda kuch sarf qilmaydi.
10. Ish tartibi va rejimiga qat'iy amal qiladi.
11. O'zini tuta biladi.
12. Maqtovlarga befarq.
13. Kek saqlamaydi, kechirimli.
14. O'z qiziqish va muammolarida hamma vaqt bir xil.
15. Bir ishdan ikkinchi ishga qiyin moslashadi.
16. Muomalasi hammaga bir xil.
17. Tartib va intizomni yaxshi ko'radi.
18. Yangi sharoitga qiyin moslashadi.
19. Chidamli, sabr-toqatli.
20. Ko'pchilik hollarda atrofidagi voqea-hodisalarni sezmay qoladi.

IV. Melanxolik - bo'shang va xayolparast tip.

1. Tortinchoq va uyatchan.
2. Yangi sharoitda o'zini yo'qotib qo'yadi.
3. Notanish kishi bilan tez til topisha olmaydi.
4. O'z kuchi va imkoniyatlariga ishonmaydi.
5. Yolg'izlikni yaxshi ko'radi.
6. Muvaffaqiyatsizliklarda o'zini yo'qotib qo'yadi.
7. O'zi bilan o'zi bo'lishni yaxshi ko'radi.
8. Tez charchaydi.
9. So'zlaganda nutqi kuchsiz, ba'zan shivirlab qoladi.
10. Suhbatdoshining xarakteriga ilojsiz ko'nikadi.
11. Ta'sirchan, hatto yig'lashi ham mumkin.
13. O'ziga va atrofdagilarga talabchan.
14. Gumonsirashga, maydakashlikka moyil.
15. Gapga ta'sirchan va tez o'ziga oladi.
16. Haddan tashqari tez xafa bo'ladi.
17. Hech kim bilan fikr olishmaydi. Ko'pchilikni yoqtirmaydi.
18. Kamharakat va beso'naqay.
19. Indamas, o'ta itoatkor.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. A.E.Eshonqulov, Sh.M.Ahmedov "Odam anatomiyasi va fiziologiyasi"
2. I. V. Aminov T Tilovov "Odam va uning salomatligi"
3. Tolipova J., Umaraliev M.T., B.Abduraimova. «Odam va uning salomatligi darslari (8-sinf)» O'qituvchi kitobi. O'quv-metodik qo'llanma. Toshkent: "Tafakkur" nashryoti, Toshkent, 2016 – 316 b.
4. Umaraliev M.T. "Biologiya". Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinf o'quvchilari uchun biologiya fanidan o'quv qo'llanma. "Navro'z nashriyoti", Toshkent, 2019 – 118 b.
5. Zufarov K.A. "Gistologiya".
6. N. K. Axmedov „Odam anatomiyasi” Atlas 1 va 2 tomlar